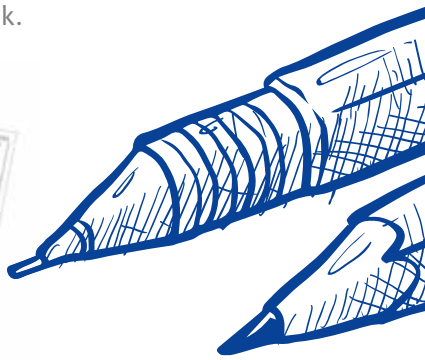
DOOR: SUZANNE AGTERBERG

Onderwijszorgarrangementen in het VSO

Samen lukt het wel!

Kinderen met autisme én een verstandelijke beperking hebben heel speciaal onderwijs nodig. STIP VSO in Utrecht, een school voor voortgezet onderwijs voor leerlingen van 10 tot 18 jaar, geeft dit vorm door middel van onderwijszorgarrangementen (OZA). Er werkt een team van professionals samen om deze leerlingen, 75 in totaal, (weer) tot ontwikkeling te brengen. Een aantal van die professionals vertelt hoe STIP VSO dat voor elkaar krijgt, in een tijd dat veel scholen worstelen met deze problematiek.

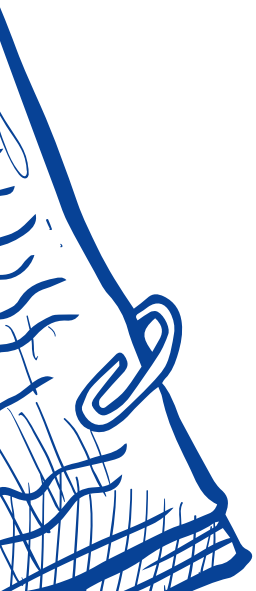

‘Ieder kind heeft iets anders nodig’

Suzanne Agterberg: ‘Als autismespecialist bij het STIP VSO help ik de professionals van de school om de ondersteuningsbehoefte van iedere leerling goed in beeld te brengen. Sinds 2015 werkt de school met het autismepaspoort. Hierin staat de specifieke ondersteuningsbehoefte van elke leerling op één A4, snel en eenvoudig te gebruiken door iedereen in de omgeving van de leerling. Een diagnose alléén zegt tenslotte niet veel. Ieder kind (met autisme) is anders en heeft iets anders van ons nodig! De volgende stap waarmee ik de school help, is het ‘vertalen’ van deze ondersteuningsbehoefte naar mogelijke aanpassingen in de praktijk. Dit doen we zo concreet en passend mogelijk. Hierin kunnen kleine aanpassingen al een groot verschil maken. Ik vind het een mooie uitdaging om samen met de professionals van de school voor ieder kind deze zoektocht aan te gaan.’

‘Sinds 2015 werkt de school met het autismepaspoort’

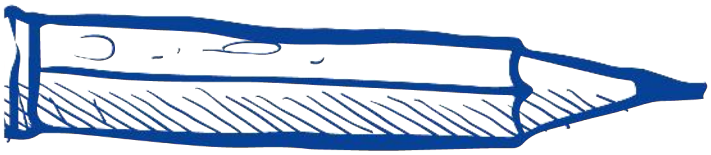

‘We doen het echt samen’

Astrid Lotte is directeur van STIP VSO. Zij benadrukt het belang van samenwerking met alle partners. ‘Zorg én onderwijs zijn op onze school op hetzelfde belang gericht: zorgen dat ieder kind zoveel mogelijk in zijn bestaande omgeving kan zijn, en zich kan ontwikkelen. Hierbij zijn veel partijen betrokken, niet alleen de specialisten vanuit onderwijs en zorg, maar bijvoorbeeld ook de gemeente Utrecht en ons samenwerkingsverband ‘Sterk VO’. Ik voel hierin heel erg het partnerschap, we doen het samen! We willen passend onderwijs bieden en álle leerlingen opvangen binnen de regio, ook de leerlingen die vanwege hun speciale hulpvraag buiten ons oorspronkelijke profiel vallen. Als school hebben wij ons afgevraagd; durven en kunnen wij dat aan? We hebben expertise ingeroepen en ons ontwikkeld. We hebben een goede zorgpartner gevonden, Reinaerde, die ons zorgprofessionals kon leveren. We maakten hier duidelijke afspraken over. Met deze extra expertise in huis, kon ons profiel worden opgerekt naar leerlingen met een grote hulpvraag op het gebied van gedrag.
Voor de financiering van personeel en middelen hebben wij veel gehad aan het ‘arrangementdenken’; we zijn afgestapt van individuele financieringsvragen en doen een aanvraag voor de groep. Er is namelijk geen kind dat elk uur van de dag een zorgmedewerker nodig heeft, maar er zijn wel veel kinderen die er af en toe een nodig hebben. Dan is het veel slimmer om twee zorgmedewerkers te hebben die op vaste basis voor meerdere klassen inzetbaar zijn.’

‘Een team met één visie’

Karlieneke Speijers, afdelingsleider van de OZA-afdeling (tot eind 2016): ‘In ons team zitten veel professionals, die allemaal volgens

dezelfde visie werken. Mijn taak is het regelmatig samenbrengen van deze professionals en het helpen met de vertaalslag van die visie naar de praktijk. Waarbij we uiteraard elkaars expertise goed kunnen gebruiken. Het beeld van de leerling is altijd ons uitgangspunt. Het is namelijk essentieel om te kijken waar gedrag vandaan komt en ons handelen hierop aan te passen. We stellen ons daarbij de vragen:

- Hoe kunnen we het gedrag positief ombuigen, zodat leren weer mogelijk wordt?
- Welke vaardigheden moet deze leerling ontwikkelen wil hij of zij op een goede en passende plek kunnen uitstromen?
- Wat heeft een leerling nodig om dit te kunnen halen?

Ik probeer altijd 'boven' een situatie te gaan hangen en met deze vragen in mijn achterhoofd de juiste mensen met elkaar te verbinden.'

'Er wordt op maat gekeken'

Sanne Floris werkt als intern begeleider op de OZA-afdeling: 'Bij plaatsing in een groep kijken wij goed waar een leerling qua ondersteuningsbehoefte past en welke basisaanpak het meest ondersteunend is aan zijn of haar ontwikkeling. Verder is het essentieel om de leerling op cognitief gebied passende doelen te bieden. Daarnaast richten wij ons vooral op de werknemersvaardigheden; wat heeft een leerling straks aan vaardigheden nodig op zijn uitstroomplek? Wij proberen daarom zo snel mogelijk, samen met de leerling en ouders, duidelijk te krijgen waar de leerling gaat uitstromen.
Het is prettig dat onze leerlingen vervolgens niet in het standaardschema van bijvoorbeeld de praktijkvakken hoeven te passen. Er wordt op maat gekeken. Een leerling kan bijvoorbeeld starten met één uur stage en dat uitbreiden, of juist meteen een hele dag gaan, omdat dat meer overzicht geeft.'

'Kijken naar wat wél goed gaat'

Krista Kunenborg is orthopedagoog: 'Mijn rol is vooral het coachen en sturen van de leerkracht. Wij kijken daarbij vanuit het autismepaspoort en het individueel handelingsplan. Wat heeft deze leerling nodig in de dagelijkse routine? Heel specifiek vanuit overprikkeling bijvoorbeeld; zoeken we naar compenserende of beschermende materialen of passen we de plek in de klas aan?
We kijken ook naar wat wél goed gaat bij een leerling, dat noemen we de 'beschermende factoren'. Die willen we versterken. Daarnaast zoeken we naar belemmerende factoren die beïnvloedbaar zijn. Vervolgens maken we de vertaling naar de ondersteuningsbehoefte. Er ligt een mooie zorgstructuur, waarbij ik als orthopedagoog sámen met de groepsleiding probeer te begrijpen waar gedrag van een leerling vandaan komt. We werken daarbij, als de vragen wat groter zijn, ook samen met de gedragsdeskundige van Reinaerde.'

'Leerlingen leren zichzelf te zijn'

Angela Bent, leerkrachtondersteuner: 'Ik vind het mooi dat leerlingen bij ons kunnen leren zichzelf te zijn. Er moet eerst ruimte komen om zich te kunnen uiten over de dingen waar zij last van hebben, om boos te kunnen worden of om te voelen dat zij veel last hebben van een drukke klas. Pas als zij hiermee hebben leren omgaan, kunnen zij zich werkelijk ontwikkelen richting iets waar ze zelf naartoe willen en wat bij hen past!

'Een kind echt zien en begrijpen'

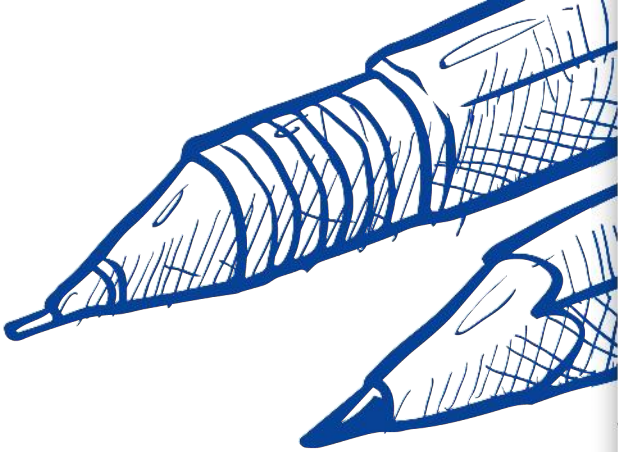
Soumia Sabar, zorgmedewerker: 'Ik kan als zorgmedewerker rust bieden, begrip tonen in soms moeilijke of bedreigende situaties. Wat het kind voelt is op dat moment zijn waarheid. Daar kan ik tijd voor nemen en dat levert veel op. Ik ben vaak individueel en praktisch met leerlingen bezig. Ik vraag mij altijd af; hoever kunnen we met dit kind komen? We beginnen altijd vanuit veiligheid. Van daaruit proberen we de leerling verder te 'stretchen' tot een ontwikkeling in gang gezet is. We proberen daarin de kleinste stapjes te zien. Dat vraagt veel van de mensen die hier werken.
Een kind weet en voelt het als hij of zij 'gezien' en begrepen wordt. Als men hier ook naar handelt, is ook in het reguliere onderwijs veel mogelijk in de ontwikkeling van leerlingen met autisme.'

'Ik vind het mooi dat leerlingen bij ons kunnen leren zichzelf te zijn'

'Het draait allemaal om ontwikkeling'

Jantiene Treurniet, gespecialiseerde leerkracht: 'Hoe wij als team kijken naar gedrag, vanuit ontwikkelen in plaats van beheersen, is vrij nieuw in het onderwijs. Ook het denken en zoeken naar mogelijkheden is in het onderwijs nog niet altijd gebruikelijk. Als ik wil dat een leerling vijf minuten aan zijn tafel kan werken, is dat al een klein doel. Maar wij filteren dat nog weer uit in vijf subdoeltjes, denk bijvoorbeeld aan; vijf minuten op je stoel zitten of vijf minuten aan tafel zitten. Eerder haalbaar en daardoor bereik je uiteindelijk dat grotere doel ook.
Dit doet op mij als leerkracht een enorm beroep op mijn creativiteit en flexibiliteit. Je moet *out of the box* kunnen denken, het leuk vinden om kansen te zien of te creëren. Kinderen hoeven bij ons niet te passen in 'een systeem' waarin ze op plus en min beoordeeld worden. Het draait allemaal om ontwikkeling, hoe groot of klein ook. En dat is voor iedere leerling mogelijk!' •

Over de auteur:

Suzanne is (geregistreerd) autismespecialist. Ze heeft 20 jaar ervaring in zowel het basis- als (voortgezet) speciaal onderwijs, als leerkracht, intern begeleider en autismespecialist. Zij ontwikkelde het Autismepaspoort en schreef het boek *Autisme anders bekijken*. Suzanne verzorgt lezingen en cursussen in onderwijs en zorg. *Autisme anders bekijken* roept op tot verderkijken dan de diagnose autisme, en voor ieder kind op zoek te gaan naar individuele behoeften, beperkingen en kwaliteiten. Zij begeleidt ouders en scholen in het vertalen van deze ondersteuningsbehoeften naar passende oplossingen in de (onderwijs)praktijk. Voor meer informatie: Spectrumvisie.nl en Autismepaspoort.nl

Over de huidige samenstelling van de expertgroep ASS & VB:

- Bertien van der Sluis (moeder van een kind met autisme)
- Willem Mulder (grootvader van een kind met autisme)
- Tom van Son (orthopedagoog, forensisch psycholoog en coördinator bij het CCE)
- Suzanne Agterberg (autismespecialist, eigenaar Spectrumvisie - Autismepaspoort, leerkracht VSO ZMLK)
- Peter Stallenberg (vader van een kind met autisme, teamleider kleinschalige behandelgroep, pleegzorgbegeleider)
- Nannie Kruissel (moeder van twee zoons met autisme, actief binnen de NVA)
- José Veen-Roelofs (diëtist verstandelijk gehandicaptenzorg)
- Mandy Langbroek (psychomotorisch therapeut)
- Petra Lahr (orthopedagoge)
- Stance Venderbosch (beleidsmedewerker NVA)

Contact met de Expertgroep kan via mail:
expertgroepvb@autisme.nl
Meer informatie:
Autisme.nl/verstandelijkebeperking

NVA
EXPERTGROEP
ASS & VB

